

МИСТЕЦТВО В МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

УДК 72.012(438)=411.16:069

Христина **Бойко**

кандидат архітектури, доцент
кафедри дизайну та основ
архітектури Національного
університету «Львівська політехніка»

Марта **Бойко**

студентка магістратури
кафедри юдаїстики
Ягеллонського університету, м. Краків

Презентування, поширення та популяризація єврейської історико-культурної спадщини у просторі сучасного музею (на прикладі польського досвіду)

© Бойко Х., Бойко М., 2018

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1313224>

Анотація. У кожній країні музеї створюють залежно від місцевих особливостей і традицій. Стаття досліджує історію створення, характеризує особливості унікальної експозиції, розкриває питання популяризації єврейської історико-культурної спадщини на прикладі європейського музею року-2016 POLIN у Варшаві. Знайомить з науковим доробком, збірками та колекціями, бібліотекою, видавничою діяльністю музею, інноваційними освітніми програмами для студентів і викладачів, а також мультимедійними порталами для всіх, хто цікавиться єврейською історією, культурою та досліджує єврейське мистецтво зокрема. Окремі результати дослідження, а також польський досвід музейної справи можуть бути корисними для мистецьких, історичних, краєзнавчих, етнографічних музеїв України з метою оновлення наявних і створення сучасних експозицій з використанням інтерактивних прийомів та новітніх мультимедійних технологій. Музей XXI ст. – це джерело цінної інформації, місце важливих дискусій та безліч зручних функцій для користувачів усіх вікових категорій.

Ключові слова: музей, експозиційний простір, інноваційний підхід, інтерактивні прийоми, новітні мультимедійні технології.

Перші єврейські музеї в Європі відкриваються на межі XIX – XX ст. – у Відні 1893-го, Празі – 1906-го, у Будапешті та Варшаві – 1910-го. В Україні колекції юдаїки з'являються ще в середині XIX ст. Наприклад, колекція відомого караїмського збирача Авраама Фірковича була передана в 1840-ві роки Одеському товариству прихильників історії і старожитностей, пізніше переміщена в Санкт-Петербург. Перший єврейський музей виникає в Одесі після революції – у рамках радянської політики коренізації. Значна частина експозиції музею ім. Менделя Мойхер-Сфорима в Одесі – це речі, вилучені із синагог та інших ліквідованих товариств.

Проект єврейського музею у Львові обговорювався в 1920 х роках, а 1933-го колекціонер, відомий дослідник, автор низки публікацій, присвячених єврейській культурі та мистецтву, засновник товариства шанувальників єврейського мистецтва Максиміліан Гольдштейн і один з найвідоміших львівських колекціонерів графіки Марек Райхенштайн відкривають єврейську виставку в Музеї художнього промислу. Її було розгорнуто у залах Міського промислового музею у Львові в березні 1933 р. де представили пам'ятки і з приватних колекцій, і зі синагог Галичини. Усе це підготувало ґрунт та сформувало у суспільстві розуміння необхідності створення Єврейського громадського музею, урочисто відкритого 1934 р. – за іронією долі – у рік закриття Музею пролетарської єврейської культури в Одесі. Крім того, у Львові існувало багатюще приватне зібрання – одна з найбільших на теренах тогочасної Польщі колекція пам'яток єврейського мистецтва Максиміліана Гольдштейна, також доступне для відвідувачів. Основна частина львівських колекцій складалася з депозитів, добровільних внесків приватних колекціонерів і організацій. Єврейський музей Львова був позапартійною структурою, тоді як в Одесі на чільне місце ставився народний, у розумінні комуністів, ідишистський аспект єврейської культури. Частина колекції музею ім. Менделя Мойхер-Сфорима перебуває сьогодні в розпорядженні Музею історичних коштовностей України, а колекції Музею єврейської громади Львова та Максиміліана Гольдштейна стали частиною експозицій низки львівських музеїв.

Після ліквідації у 1939 р. єврейського музею у Львові як інституції його колекцію у 1940 р. передали Музею художнього промислу. Із початком Другої світової війни під загрозою знищення опиняється колекція Максиміліана Гольдштейна, яку, заради збереження, Гольдштейн передає у липні 1941 р. цьому ж музею як депозит. Таким чином у Музеї художнього промислу сформувалася найбільша і найкраща на той час колекція юдаїки, яку після 1951 р. успадкував Державний музей етнографії та художнього промислу АН УРСР.

Виходили статті, випускалися каталоги, присвячені цим артефактам, наприклад, каталог шлюбних контрактів – ктубот¹ – Львівської національної картинної галереї. Унікальними є корони Тори з колекції Музею історичних коштовностей, парохет з колекції Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України² та ін. [1]. В Україні сьогодні приймають відвідувачів п'ять єврейських музеїв –

- ¹ Єврейські шлюбні контракти: збірка ктубот Львівської нац. галереї мистецтв ім. Б.Г.Возницького: каталог виставки /Львів. нац. галерея мистецтв ім. Б.Г.Возницького; Центр міської історії Центрально-Східної Європи; [Ред. В. Сусак]. – Львів: [Б. вид.], 2015. – 98 с.: іл.
- ² Сьогодні фонди музею – скарбниця пам'яток традиційної культури народного мистецтва українців, а також зразків декоративно-прикладного мистецтва багатьох народів світу. Зокрема, 28.03.2018 р. відкрито унікальну масштабну виставку з фондів Музею етнографії та художнього промислу «Реліквії єврейського світу Галичини», присвячену 85-ій річниці Виставки єврейського художнього промислу, експозиція якої розгорнута у 5-ти музейних залах. Представлені експонати відображають сакральну атмосферу синагоги, річний цикл релігійних єврейських свят, вироби різних ремесел. Окремі зали присвячені відомому колекціонеру єврейських старожитностей Максиміліану Гольдштейну і його колекціям екслібрисів, витинанок і графіки. Частину пам'яток свого часу було репрезентовано на виставці 1933 р., але більшість експонатів показано вперше. Проект відбувся за фінансової підтримки Всеукраїнського благодійного єврейського фонду Хесед-Ар'є та Центру єврейських студій Університету Норвестерн ім. Родини Краунів.

у Одесі³, Дніпрі⁴, у Чернівцях⁵, Кривому Розі⁶ та Києві⁷, а також створено низку менших громадських музеїв при товариствах єврейської культури.

У кожній країні музеї створюються відповідно до місцевих особливостей і традицій⁸. Ініціатива зі створення POLIN⁹ – Музею історії польських євреїв (Muzeum Historii Żydów Polskich) з'явилися в Асоціації Єврейського історичного інституту й поступово отримала визнання і в Польщі, і за кордоном. Завдяки підтримці індивідуальних і корпоративних донорів з усього світу, 1995 р. стало можливим розпочати роботу над проектом музею і продовжити (як соціальну ініціативу) аж до 2005-го – часу офіційного створення Музею історії польських євреїв. З фінансових коштів, отриманих здебільшого від приватних осіб і фондів у США, Німеччині, Великобританії, з часом стало можливим розробити проект майбутнього музею, зібрати унікальну документацію польської юдаїки в країні та за кордоном, а також вибудувати широку міжнародну підтримку, необхідну для збору коштів, необхідних для створення постійної експозиції. Музей історії польських євреїв є першим державним і приватним закладом Польщі, створеним спільно уря-

³ Музей історії євреїв Одеси «Мигдаль-Шорашим» (2002 р.)

⁴ Музей «Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні» у Дніпрі (2012 р.)

⁵ Музей історії та культури євреїв Буковини (2008 р.)

⁶ Музей Михайла Мармера - музей культури єврейського народу та історії Голокосту в місті Кривий Ріг (2010 р.)

⁷ Музей Шолом-Алейхема - Музей історії міста Києва (2009 р.)

⁸ Єврейський музей Берліна/ФРН (2001 р.), Єврейський музей «Галіція» в Кракові/РП (2004 р.), Єврейський музей у Мюнхені/ФРН (2007 р.), Музей історії польських євреїв POLIN у Варшаві/РП (заснований 2005 р., відкритий у 2013 р.).

⁹ Полін – польський варіант іврити, проте, слово може також означати «залишайся тут». Це пов'язано з історією першої появи євреїв у Польщі у середні віки: саме в цій країні вони отримали певні права і можливість більш-менш спокійного існування. Словом «Полін» гебреї середніх віків іменували великий простір Східної Європи, що охоплював нинішні землі Польщі, України, Білорусії та Литви.

дом (Міністерство культури та національної спадщини), органами місцевого самоврядування (м. Варшава) та неурядової організації (Асоціація Єврейського історичного інституту).

«POLIN є точкою відліку для тих, хто зацікавлений у спадщині польських євреїв і готовий до змін у відносинах між поляками і євреями. Сто тисяч євреїв щороку прибувають до Польщі знайти в ньому найважливішу інформацію, яка дозволить їм свідомо формувати свої власні плани подорожей. Існування музею – підтримка розвитку єврейської ідентичності серед громади польських євреїв, і одним з його завдань є підтримка місцевих і національних ініціатив, прийнятих у демократичній Польщі, щоби наново переосмислити досвід співіснування двох громад. Програма музею є своєрідною відправною точкою для дискусії на тему світлих і темних плям польсько-єврейського минулого. Це дає загальну орієнтацію, визначає напрямок, заохочує самодослідження рідко відвідуваних місць. POLIN музей, однак, перш за все, місце зустрічі для людей, які хочуть краще зрозуміти минуле й сучасну єврейську культуру, вони хочуть мати справу з подоланням стереотипів, які загрожують сучасному світові, такі як ксенофобія та націоналістичні забобони. У цьому сенсі, це місце для всіх, хто сповідує ідеали відкритості, терпимості та істини» [2].

Музей історії польських євреїв розташований на території колишнього єврейського гетто (неподалік монументу жертвам Голокосту), триповерхова багатофункціональна будівля у стилі архітектури постмодернізму загальною площею 18300 м². 2005 року муніципалітет м. Варшави спільно з Міністерством культури Польщі та Асоціацією інституту єврейської культури оголосив конкурс на найкращий проект культурного центру. Фінському бюро Lahdelma & Mahlamäki Architects, майбутнім переможцям конкурсу, на фінальному етапі довелося конкурувати з 11-ма архітектурними студіями, серед яких: Studio Daniel Libeskind, Kengo Kuma & Associates, Zvi Hecker Architects, Peter Eisenman Architects, David Chipperfield Architects. Однак журі вибрало спільний проект Lahdelma & Mahlamäki Architects та місцевої фірми Kuryłowicz & Associates. Будівництво музею розпочалось у липні 2009 р., а завершилось у травні 2013 р.

Прямокутна у плані споруда має великі світлові прорізи фасадів, ліхтарі – один з яких структурний, кутовий і характе-

ризується значною площею скління, виконаного з кольорового декорованого ламінованого скла. Малюнок зовнішніх поверхонь музею розроблений під керівництвом польської художниці Клементини Янкевич. У якості декоративного елемента використані мідні пластини, із нанесеними на них графічними знаками – текстами на латині та івриті.

Портал виконаний у вигляді косою глибокого розлому, що сягає завершення фасаду. Головний хол нагадує каньйон, розмитий у гірській породі бурхливою річкою. Він проходить через усю будівлю в поперечному напрямку, утворюючи стіни подвійної кривизни, облицьовані, як і підлога, травертином. Внутрішній простір музею містить вісім виставкових залів загальною площею понад 4000 м² із новітнім мультимедійним обладнанням [3].

Від 2014 р. у музеї діє постійна експозиція, яка знайомить із 1000-літньою історією польських євреїв – від середньовіччя до сьогодення, включає мультимедійні розповіді з інтерактивними інсталяціями, картини, усні історії. Відвідувачі можуть отримати відповіді на запитання: як, коли і чому євреї прибули до Польщі? Як країна стала центром єврейської діаспори та будинком для найбільшої єврейської громади у світі? Як відроджується єврейське життя тут? У галереях виставки представлені всі історичні етапи: легенда про прибуття євреїв на ці землі, їх перше поселення, розвиток культури, різноманітність соціальних, релігійних і політичних бурхливих подій століть, Голокост і сучасність. «Йдеться про співпрацю, конкуренцію і конфлікти, автономії, інтеграції та асиміляції. Постійна експозиція не уникає складних тем, а чітко та зрозуміло висвітлює спільну історію. Вона має розповідний характер: відвідувач занурюється в історію, яку розповідають антикварні предмети, картини, інтерактивні інсталяції, реконструкції та макети, відеопроекції, звуки й тексти. Йдеться про життя, так що на кожному етапі подорожі в минуле ми намагаємося бути якомога ближче до повсякденного життя, ми даємо голос єврейським купцям, вченим і митцям епохи. Рабинам, домогосподаркам, політикам, літописцям і революціонерам. Тим, хто помер, і тим, хто вижив» [4]. Експозицію створила міжнародна група вчених і кураторів під керівництвом проф. Барбари Кіршенблятт-Гімблетт. Візуальний дизайн, а також реалізація постійної експозиції виконані під керівництвом польської

архітектурної студії Nizio Design International, заснованої на концепції британської компанії Event Communications. Завдяки такій співпраці головна виставка одночасно застосовує перевірений музейний досвід і використовує новітні мультимедійні рішення та інтерактивні прийоми.

Музей пропонує віртуальний тур по виставці «Варшава, Варше». Технологія Street View пропонує переміщення у світ довоєнної єврейської Варшави: вивчити місто й познайомитися з єврейською громадою, що її формувала. Завдяки співпраці музею з Google Cultural Institute можливими стали мандрівки в часі та просторі: можна оглянути шість важливих для єврейського населення районів столиці з шістнадцятого до двадцятого століття. Користувачі платформи можуть віртуально відвідати постійну експозицію «1000 років історії польських євреїв», а також дивитися інші виставки, у тому числі, наприклад, «Як зробити музей?», «Біографії речей». Виставка «Відновити розповідь» представляє вибрані об'єкти з колекцій Музею історії польських євреїв.

Сьогодні музей пропонує комплексну освітню програму, спрямовану на сім'ї з дітьми дошкільного віку, учнів і вчителів, студентів, дорослих і літніх людей. Проводить музичні фестивалі, театральні постановки, семінари, тематичні зустрічі, дискусії, ініціює волонтерську діяльність. Наукова діяльність музею охоплює лекції та дебати, стажування, міждисциплінарні наукові тренінги, конференції. Завдання Музею історії польських євреїв POLIN – зберігати пам'ять і формувати майбутнє. «Ми сподіваємося, що історія польських євреїв стане також Вашою історією – зрозумілою, близькою до власної. Ми вважаємо, що це важливо для історії, особливо сьогодні, коли ми живемо в різномірному суспільстві, ми стикаємося з людьми інших культур». Департамент інформаційних і дослідницьких проєктів музею займається документацією, науковими дослідженнями та поширенням знань про історію та культуру польських євреїв. Ініціює, проводить і використовує дослідницьку діяльність у наукових і науково-популярних галузях. «Ми впевнені, що знання, які в різних формах надає своїм клієнтам музей, представлені на найвищому професійному рівні та збагачують єврейську історіографію. Ми пропонуємо використовувати ресурси інформаційного центру,

матеріали з єврейської історії та культури, джерела для генеалогічних досліджень та інтерв'ю зі свідками історії» [5].

Музей POLIN збирає публікації з історії, культури, релігії та спадщини євреїв зі Східної Європи, Ізраїлю та інших країн, із сучасних культурних, соціальних і релігійних питань, а також музейництва. Бібліотека колекціонує: сучасні наукові та науково-популярні публікації, а також релігійні книги, класику єврейської літератури, стародруки, журнали (передплачує наукову та науково-популярну періодику на єврейську тематику та музейництво), листівки, брошури, копії неопублікованих магістерських і докторських дисертацій. Крім того, аудіо-візуальні, електронні та мультимедійні колекції. Каталоги бібліотеки доступні в мережі інтернет за наступними тематичними розділами: 1. Атласи; 2. Бібліографія; 3. Біографії; 4. Енциклопедії, словники; 5. Генеалогія; 6. Регіональна історія; 7. Історія євреїв 8. Ізраїль; 9. Юдаїзм; 10. Щоденники, відносини; 11. Словники; 12. Словники іноземних мов; 13. Мистецтво; 14. Варшава; 15. Голокост; 16. Джерела.

Збірки музею служать наближенню до минулого і вказують шлях до майбутнього. Основною діяльністю музейної колекції є не тільки накопичення та статичне зберігання пам'яток з метою їх захисту. Власне уможливлення контакту з пам'ятками надає сенс їх накопичення. Таким чином, колекція музею не є закритим продуктом, відокремленим від громадськості, доступним лише вузькому колу фахівців. «Для того, щоб виконувати свою культурну роль, ми хочемо показати наші колекції в рамках основної постійної експозиції та тимчасових виставок. Ми хочемо, щоб вони були творчо використані в освітній та культурній діяльності музею як інструмент для формування індивідуальних думок» [6]. Колекція музею додатково доступна в мережі інтернет через онлайн-каталог Центральної Бази Юдаїки.

Музей історії польських євреїв має багату й різноманітну мистецьку колекцію, що нараховує понад три тисячі експонатів, пов'язаних з єврейською спадщиною. Колекція складається з унікальних об'єктів, що мають художню та історичну цінність – серед них твори мистецтва, друковані видання XVIII ст., роботи сучасних художників, ремісничі об'єкти. Найбільш чисельними є історичні артефакти, у тому числі фотографії, листівки, друковані видання, брошури, особисті та історичні доку-

традиційні форми освіти та дозволяє відвідувачам брати участь у створенні віртуальної виставки. Проект «Польський Праведник» [10] присвячений тим, хто рятував євреїв під час Голокосту. Колекція доповнена фотографіями, документами, уривками з інтерв'ю та аудіозаписами короткометражних фільмів, які можуть широко використовуватися в різного рівня освітніх програмах.

Центральна база даних юдаїки [11] є інтернет-базою даних пам'яток і документів, пов'язаних з єврейською культурою в Польщі. Вона має безліч зручних функцій для користувачів, як, наприклад, можливість переглядати об'єкти в більш високій якості з можливістю їх завантаження. Вона також доступна на мобільних пристроях незалежно від їх типу. Мультимедійний он-лайн путівник «Єврейська Варшава» [12] презентує столицю Польщі через призму історії єврейського народу. Розрахований на користувачів різних вікових категорій: від учнів середньої школи до дорослої аудиторії.

2016 року музей нагороджений престижною премією «Європейський музей року»¹⁰. Європейські музейники назвали POLIN «місцем дуже важливих дискусій». А чи є подібне місце у Львові? На думку львівського історика, гіда, львовознавця І. Лиля «важливим елементом міста є музеї. Львів'ян не

¹⁰ змагалися 49 кандидатів із 24 країн світу. Конкурс на звання європейського музею року було розпочато під егідою Ради Європи 1977 р. для сприяння найкращим серед європейських музеїв, а також для заохочення їх до інновацій. Метою організаторів конкурсу є визнання інституцій, які роблять все можливе, щоб служити суспільству, виходячи за рамки традиційного обміну колекціями. Судді конкурсу аналізують нові музеї і проекти, які можуть істотно вплинути на інші і установи в країні, і за кордоном. POLIN отримав нагороду на знак визнання зусиль щодо створення для відвідувачів унікальної атмосфери, образної інтерпретації та презентації тисячі років спільної історії поляків і євреїв, а також творчого креативного підходу до освіти та соціальної відповідальності. Програма тимчасових виставок, освітніх заходів, конференцій, стажувань і художніх виставок роблять музей центром діалогу та поширення знань про історію та єврейську спадщину.

менти, грамплатівки та споживчі товари, які часто ховаються за незвичайними, зворушливими історіями дарувальників. «Нашу колекцію будуємо з 2006 року, набуваючи об'єкти шляхом купівлі, але особливо шляхом збору в рамках програм Збирання Пам'яток в Польщі, і в Ізраїлі. Зібрані через обидві програми предмети – це різноманітні об'єкти, пов'язані з історією родин або окремих осіб, які їх передають у дар музеєві» [7]. «Під час контакту із дарувальниками завжди намагаємося записати інтерв'ю з ними та скласти звіти, які супроводжують пожертвування. Багато пам'ятних речей йде також у Музей як депозит. Наше завдання полягає в тому, щоби забезпечити належні й безпечні умови зберігання, їх інвентаризації, збереження, оцифрування та наукове опрацювання, щоби вони служили нинішньому та майбутнім поколінням» [8].

Музей також проводить видавничу діяльність від 2008 р., поширюючи знання про євреїв у Польщі, їхню історію, культуру та спадщину і в країні, і за кордоном, хоче навчити поважати, захочувати відкритість і чутливість до різних культур, релігій і соціального досвіду. Публікації адресовані широкій аудиторії – учням початкових і середніх шкіл, студентам гуманітарних напрямів, а також учителям, викладачам, науковим працівникам, а також усім, хто цікавиться історією та культурою та хоче дізнатися більше про євреїв, без яких історія Польщі є неповною. Серед друкованих видань є книги наукового, науково-популярного та освітнього характеру в різних контекстах: художні, історичні, політичні й соціальні, у тому числі біографії, розповіді про тих, хто вижив, путівники, історичні атласи, а також каталоги виставок.

Портал музею «Віртуальний Штетл» [9] є інтернет-платформою, що презентує історію єврейської громади в Польщі – від малих містечок до великих міст. Портал представляє сучасні та архівні матеріали: документи, карти міст, пам'ятки, фотографії та відео. Інформацію можуть додавати користувачі порталу, тому Віртуальний Штетл у першу чергу соціальний простір, у якому формуються стосунки між людьми. За допомогою накопичених на порталі знань молодь, студенти, мешканці навіть малих міст і нащадки польських євреїв, розпорошених по всьому світу, можуть пізнати й дослідити досі невідому історію. Накопичена на ньому інформація доповнює

влаштовують ті музеї, які є у місті. Окремі з них є симбіозом могильника та внутрішнього самозамилування. Простіше кажучи, вони совкові. Люди вимагають інтерактиву. Коли ж я про це говорю, то багато музейників ображаються і питають: «Хіба ми цирк?». Під інтерактивом я маю на увазі зовсім інше – люди хочуть навчатися. Вони хочуть отримувати естетичну насолоду та навчання у цікавий, сучасний спосіб. Їх не цікавить саме лише споглядання картини або інших надбань культури. Вони хочуть мати можливість отримувати додаткову інформацію, але не у вигляді таблички на стіні із набраним маленькими літерами величезним текстом. Особливо важливі такі проекти для людей, які подорожують разом з дітьми. Привести дитину в музей, показати їй старі картини, меблі, ложки із виделками – це вже не працює, відвідувачі хочуть мати додаткові бонуси. Зараз вони їх не мають. Треба чітко розуміти, що Львів може справити приголомшливе враження на людину, яка ніколи не виїжджала за кордон і вперше з провінційного містечка чи села приїхала в наше місто. Але, якщо хтось уже був у Лондоні, Лісабоні, Братиславі, Празі, Відні, Кракові, – то він на Львів реагує спокійніше й вимагає тут додаткових бонусів, до яких він звик в інших містах світу» [13]. Відвідування музею має стати звичною цікавою та захопливою справою, але не перетворюватися на нудну обов'язковість.

Таким чином, музей POLIN – приклад для інших українських міст і Львова як культурної столиці України зокрема, наскільки успішно в експозиційному просторі музею ХХІ ст. можливо презентувати, поширювати та популяризувати єврейську історико-культурну спадщину. За даними порталу ArtPrice, за короткий період ХХІ ст. – з 2000-го і по нині – у світі відкрилося більше музеїв і мистецьких галерей, ніж за два попередні століття разом узяті. Постійно зростає й інтерес відвідувачів, що дало можливість багатьом музеям відмовитися від дотацій і навіть заробляти кошти на своє утримання, оновлення та поповнення експозицій. Так, наприклад, асоціація музеїв США щорічно фіксує 850 млн. відвідувачів. Найшвидше ж зростає кількість музеїв у Китаї. Якщо 1949 р. їх налічувалося лише 25, то сьогодні – 4000. Колись хтось влучно назвав Львів «містом-музеєм». Варто змести порох із цього визначення галицької столиці, адже власне музеї, галереї, театри, культура

та мистецтво загалом здатні приваблювати в місто нових людей, нові ідеї та нові інвестиції [14].

- 1.** Максим Мартин: Про єврейські артефакти у музеях України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jewishheritage.org.ua/ua/6227/p.html>.
- 2.** O muzeum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polin.pl/pl/o-muzeum>.
- 3.** Музей історії польських євреїв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Музей_історії_польських_євреїв.
- 4.** Wystawy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polin.pl/pl/wystawy-0>.
- 5.** Oferta educacyjna. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polin.pl/pl/edu>.
- 6.** Nauka i Zbiory. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polin.pl/pl/nauka-zbiory-dzialalnosc-naukowa/biblioteka>.
- 7.** Nauka i Zbiory. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polin.pl/pl/nauka-zbiory-zbiory/do-naszyc-darczynow>.
- 8.** Nauka i Zbiory. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.polin.pl/pl/zbiory>.
- 9.** Wirtualny Sztetl. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sztetl.org.pl>.
- 10.** Polscy Sprawiedliwi. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sprawiedliwi.org.pl>.
- 11.** Central Judaica Database. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judaika.polin.pl>.
- 12.** Zydowska Warszawa. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://warsze.polin.pl/pl/>.
- 13.** Ярослав Іваночко: Львів перестав бути місцем роботи і став для львів'ян домом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?lviv_perestav_buti_mistsem_roboti_i_stav_dlya_lvivyan_domom&objectId=1390339.
- 14.** Віта Надашкевич: Місто музеїв над Віслою. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?misto_muzeiv_nad_visloyu&objectId=1364636.

REFERENCES

1. Maksym Martyn, «Pro yevreiski artefakty u muzeiakh Ukrainy», 22 chervnia 2017, <http://www.jewishheritage.org.ua/ua/6227/p.html> (in Ukrainian).
2. O muzeum, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.polin.pl/pl/o-muzeum>.
3. Muzei istorii polskykh yevreiv, «Muzeum Historii Żydów Polskich», https://uk.wikipedia.org/wiki/Музей_історії_польських_євреїв.
4. Wystawy, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.polin.pl/pl/wystawy-0>.
5. Oferta educacyjna, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.polin.pl/pl/edu>.
6. Nauka i Zbiory, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.polin.pl/pl/nauka-zbiory-dzialalnosc-naukowa/biblioteka>.
7. Nauka i Zbiory, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.polin.pl/pl/nauka-zbiory-zbiory/do-naszych-darczyncow>.
8. Nauka i Zbiory, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.polin.pl/pl/zbiory>.
9. Wirtualny Sztetl, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.sztetl.org.pl>.
10. Polscy Sprawiedliwi, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.sprawiedliwi.org.pl>.
11. Central Judaica Database, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://www.judaika.polin.pl>.
12. Żydowska Warszawa, «Muzeum Historii Żydów Polskich», <http://warsze.polin.pl/pl/>.
13. Yaroslav Ivanochko, «Lviv perestav buty mistsem roboty i stav dla lvivian domom», 30 kvitnia 2016, http://zaxid.net/news/showNews.do?lviv_perestav_buti_mistsem_roboti_i_stav_dlya_lvivyan_domom&objectId=1390339.
14. Vita Nadashkevych, «Misto muzeiv nad Visloiu», 7 veresnia 2015, http://zaxid.net/news/showNews.do?misto_muzeyiv_nad_visloyu&objectId=1364636.

ANNOTATION

Khrystyna Boyko. Marta Boyko. Presentation, Spread, and Popularization of Jewish Historic-Cultural Heritage in the Space of a Modern Museum (taking the Polish Experience as an Example). In the article, the

authors discussed the activities of Jewish museums in Ukraine and in the world. In each country, museums are created based on local traits and characteristics. The first Jewish museums in Europe are opened at the turn of the 19th and 20th centuries – in Vienna in 1893, in Prague in 1906, in Budapest and in Warsaw in 1910. In Ukraine, Judaic collections appear in the middle of the XIX century. In 1934, a Jewish Community Museum opened in Lviv, and one of the largest collections of Maximilian Goldstein's Jewish art in Poland was also accessible to visitors. After the liquidation of the Jewish Museum in Lviv as an institution, his collection was handed over to the Museum of Fine Arts, and M. Goldstein handed his collection to the same museum for a deposit in July 1941.

In Ukraine today, five Jewish museums, created after 2000 – in Odesa, Dnipro, Chernivtsi, Kryvy Rih and Kyiv, as well as a number of smaller community museums through societies of Jewish culture are hosting visitors. All of them are new and have much in common with modern European museums – using the latest technology, innovative approaches to the creation of the exposition space. However, most Ukrainian museums «remained» in the 20th century, while in the West the museums have long been transformed into powerful educational and entertainment complexes, where a family whose members belong to different age groups has an opportunity to spend an interesting and meaningful day.

The paper reveals the founding history, describes the peculiarities of the unique exposition, and brings to light issues of popularization of the Jewish historical-cultural heritage, taking the European Museum of the Year 2016 – the POLIN of Warsaw, as an example. The paper also familiarizes the reader with the scientific achievements, collections, library, publishing activities of the museum, innovative educational programs for students and lecturers, as well as multimedia portals for everyone who is interested and studying Jewish history and culture.

In the article, the authors describe the permanent exposition that works since 2014 and introduces the 1000-year history of Polish Jews – from the Middle Ages to the present, including multimedia stories with interactive installations, pictures, and oral histories. Visitors can get answers to the questions: how, when and why did the Jews arrive in Poland? How did the country become the center of the Jewish diaspora and a home for the largest Jewish community in the world? How is Jewish life revived here? The gallery shows all historical stages: the legend about the arrival of Jews on these lands, their first settlement, the development of culture, the diversity of social, religious and political, stormy events of the ages, the Holocaust and the present.

The authors describe in detail the comprehensive educational program POLIN, aimed at families with children of preschool age, youth and teachers, students, adults and the elderly. The museum holds music festivals, theatrical performances, seminars, thematic meetings, discussions, and initiates volunteer activities. The museum's scientific activities include lectures and debates, internships, interdisciplinary scientific trainings, and conferences. The Department of Information and Research Projects of the museum is engaged in documentation, scientific research and the dissemination of knowledge about the history and culture of Polish Jews. Initiates, conducts and uses research activities in scientific and popular scientific fields. The POLIN museum collects publications on the history, culture, religion and heritage of Jews from Eastern Europe, Israel and other countries, from contemporary cultural, social and religious issues, as well as museum publishing. The Museum of the History of Polish Jews has a rich and diverse artistic collection of more than three thousand exhibits related to the Jewish heritage. The collection consists of unique objects of artistic and historical value – among them works of art, printed editions of the eighteenth century, works of contemporary artists, and craft objects. The most numerous of them are historical artifacts, including photographs, leaflets, printed publications, brochures, personal and historical documents, record sheets and consumer goods. The museum has also been publishing since 2008, disseminating knowledge of Jews in Poland, their history, culture and heritage in the country and abroad, and strives to teach respect, openness and sensitivity to different cultures, religions and social experience. Publications are addressed to a wide audience – both primary and secondary school students, students of the humanities, and also teachers, researchers, as well as anyone interested in history and culture, and wants to learn more about the Jewish people, without whom the history of Poland is incomplete. Among the printed publications there are books of scientific, scientific popular and educational in various contexts: artistic, historical, political and social, including biographies, stories about survivors, guidebooks, historical atlases, as well as catalogs of exhibitions. In summary, the authors emphasize the main task of the Museum of the History of Polish Jews POLIN – to preserve memory and to create the future. In 2016, the museum was awarded the prestigious award of the European Museum of the Year. European museum historians called POLIN «a place of very important debate.»

Selected study results, as well as the Polish experience with museum operations, may be useful for art, history, regional studies, and ethnography

museums in Ukraine with regard to the renovation of existing expositions and the creation of modern ones.

After all, the museum of 21 centuries is a source of valuable information, a place for important discussions and a host of convenient features for users of all ages. The bibliography can serve as a reference-informative basis for conducting further related studies.

Keywords: museum, exposition space, innovative approach, interactive methods, modern multimedia technologies.

АННОТАЦИЯ

Кристина Бойко, Марта Бойко. Презентация, распространение и популяризация еврейского историко-культурного наследия в пространстве современного музея (на примере польского опыта). В каждой стране музеи создаются исходя из местных особенностей и традиций. Статья раскрывает историю создания, характеризует особенности уникальной экспозиции, раскрывает вопросы популяризации еврейской историко-культурного наследия на примере европейского музея года-2016 POLIN в Варшаве. Знакомит с научной и издательской деятельностью музея, сборниками и коллекциями, библиотекой, инновационными образовательными программами для студентов и преподавателей, а также мультимедийными порталами для всех, кто интересуется еврейской историей, культурой и занимается исследованием еврейского искусства в частности. Отдельные результаты исследования, а также польский опыт музейного дела могут быть полезными для художественных, исторических, краеведческих, этнографических музеев Украины с целью обновления существующих и создания современных экспозиций с использованием интерактивных приемов и новейших мультимедийных технологий. Ведь музей XXI ст. – это источник ценной информации, место важных дискуссий и множество удобных функций для пользователей всех возрастов. Источниковедческая часть может служить справочно-информативной базой.

Ключевые слова: музей, экспозиционное пространство, инновационный подход, интерактивные приемы, новейшие мультимедийные технологии.